

Lisansüstü Tez Konusuna Karar Vermede Danışman Deneyimleri: Nitel Bir İnceleme

Burcu Cengiz* Dilay Açıl** Ayşe Çal*** Zuhal Bahar****

- * Araş. Gör. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, ORCID: 0000-0003-1753-7720
** Dr. Öğr. Üyesi, Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, ORCID: 0000-0001-6654-4666
*** Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, ORCID: 0000-0002-2890-156X
**** Prof. Dr., İstanbul Aydın Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, ORCID: 0000-0002-9793-930X

ÖZET

Bu çalışmada lisansüstü eğitimde danışmanların tez konusuna karar verme deneyimlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma niteliksel çalışma yöntemlerinden fenomenolojik araştırma tasarımında planlanmıştır. Veriler yarı yapılandırılmış form ile elde edilmiş; kod ve temalar içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Katılımcıların (n=12) tamamının kadın; %75'inin evli; yaş ortalaması 39.58±5.08; %83.3'ünün doktor öğretim üyesi; akademik ortamda çalışma süresinin 14±4.69 yıl; klinik deneyiminin ortalaması 3.58±2.63 yıl olduğu belirlenmiştir. Danışmanlar hemşirelik ile ilişkili toplam yedi alanda ve doktora eğitimi sürdürmektedir. Öğrencinin ilgi alanı; danışmanın yetkinliği, araştırma konusunun mesleki gelişime katkısı, öğrencinin öğrenme istekliliği olmak üzere 4 ana temadan ve bunlarla ilişkili alt temalar ortaya çıkmıştır. Lisansüstü eğitim sürecinin kaliteli ve verimli geçebilmesi özellikle öğrencinin zaman yönetimi; özgün konular ile ilgili yaratıcılığı ve danışmanın uygun yönlendirmesi ile ilişkilendirilebilir. Hemşirelik lisansüstü eğitim sürecinin hem danışman hem de öğrenci gözüyle değerlendirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Danışmanlık, Hemşirelik, Lisansüstü eğitim

Supervisor Experiences in Deciding on a Postgraduate Thesis Topic: A Qualitative Review at Nursing Field

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the experiences of supervisor's in postgraduate education in deciding the thesis topic. This study was planned in phenomenological research design. The data were obtained with a semi-structured form developed by the researchers; codes and themes were evaluated by content analysis. All of the participants(n=12) were female; 75% of them are married; age averages 39.58±5.08; 83.3% of them are PhD; average of working time in academic environment. 14±4.69 years; average of clinical experience it was determined to be 3.58±2.63 years. Supervisors continue their master and doctorate education in a total of 7 fields related to nursing. Four main themes and related sub-themes emerged: student's interest, supervisor's competence, research subject's contribution to professional development, student's willingness to learn. The quality and efficiency of the postgraduate education process can be associated with the student's time management, creativity on unique subjects and appropriate guidance of the supervisor. It is recommended to evaluate the nursing postgraduate education process from the perspective of both the supervisor and the student.

Key Words: Nursing, Postgraduate education, Supervision

Sorumlu yazar: burcu_altunay@hotmail.com

Geliş tarihi: 20.07.2021

Kabul tarihi: 18.11.2021

Atf için: Cengiz, B., Açıl, D., Çal, A. & Bahar, Z. (2021). Lisansüstü Tez Konusuna Karar Vermede Danışman Deneyimleri: Nitel Bir İnceleme. KAEÜ Sađl. Bil. Derg., 1(3), 163-171.

GİRİŞ

Lisansüstü eğitim profesyonel bir kariyer gelişiminin etkili bir parçası olarak kabul edilmekte ve bireylerin akademik, kişisel ya da mesleki gelişimine önemli düzeyde katkı sağlamaktadır (İlter, 2020). Bilgiyi üreten ve sentez yapabilen, eleştirel düşünme ve problem çözme becerileri yüksek, bilim insanları yetiştirmek lisansüstü eğitimin temel amacıdır (Karaman & Bakırcı, 2010).

Türkiye’de lisansüstü eğitime kayıtlı öğrenci sayısı giderek artmakta olup, 2015- 2016 öğretim yılında lisansüstü eğitime kayıt yaptıran öğrenci sayısı 127.951 iken; 2019-2020 öğretim yılında yeni kayıt yaptıran öğrenci sayısı 149.021’dir. 2019- 2020 öğretim yılı itibarıyla 297.001 yüksek lisans ve 101.242 doktora olmak üzere toplam 398.243 lisansüstü öğrenci bulunmaktadır. Bölümlere göre dağılım incelendiğinde 2771 lisansüstü öğrencinin hemşirelik ve ebelik alanında olduğu görülmektedir (ÖSYM, 2021). Lisansüstü eğitim süreci ders ve danışman seçimi, kaynaklara ulaşma, alan araştırması, literatür tarama, araştırma tekniklerini bilme, tez konusuna karar verme gibi pek çok bileşenden oluşur (Özen & Altunbay, 2021). Lisansüstü eğitimden alınacak verimin artırılmasında etkili bir danışmanlık gerekli ve temel unsurdur. Farklı ülkelerden danışmanlarla görüşülerek yüksek lisans süresince öğrenciye kazandırılması amaçlanan özelliklerin irdelendiği çalışmada araştırma becerileri, genel beceriler, öğrencinin akademik gelişimine katkı, öğrencinin iyi hissetmesi ve gelecek kariyeri için hazırlık temaları ortaya çıkmıştır (Hu ve ark., 2016). Başka bir çalışmada da benzer şekilde, üniversitedeki tüm doktora öğrencileri ve danışmanlarıyla görüşülerek, etkili bir danışmandan; öğrencilerinin araştırma uygulamalarını analiz edebilen ve geliştirebilen, aktif, yetkin, bilgili bir araştırmacı olması aynı zamanda danışmanlık becerilerine, öğrencilerine yardım etme istekliliğine ve öğrencilere yapıcı geri bildirim verme becerisine sahip olması beklendiği sonucuna varılmıştır (Ali ve ark., 2016). Akademik danışmanlık ilişkisi öğrencilerin lisansüstü eğitimdeki başarısı ve memnuniyeti üzerinde önemli bir rol oynamaktadır (Seçkin, Aypay & Aypaydın 2014). Tez konusunun ve danışmanla kurulan olumlu ilişkinin akademik etkililiği doğrudan etkilediği bilinmektedir (Galdino ve ark., 2016). Çalışmalar, danışman ve öğrencide var olan belirsiz ve farklı beklentilerin tez sürecinde sorunlara yol açtığını göstermektedir (Ali et al, 2016; Denis ve ark., 2019).

Tez konusunun seçimi, yüksek lisans/doktora sürecinin olabildiğince hızlı tamamlanmasında önemli bir paya sahiptir (Koskenoja, 2019). Tez konusuna karar verildikten sonra öğrenci ek kurs ve seminerlere katılarak alanda derinleşmeye ve tezi yapmaya kendini hazırlar. Bu nedenle tez konusu mümkün olduğunca erken dönemde belirlenmelidir (Koskenoja, 2019). Lisansüstü eğitime ilişkin yapılan çalışmalar incelendiğinde; büyük bir çoğunluğun lisansüstü eğitimdeki niteliğe, lisansüstü eğitim sürecinde karşılaşılan zorluklara ve danışman ile öğrenci arasındaki ilişkiye yönelik çalışmalardan oluştuğu, sayıca daha az kısmının ise tez sürecinde danışman görüşlerine yönelik olduğu görülmektedir (Karadağ ve ark., 2018; Gonzales-Ocampo & Castello). Ancak sadece hemşirelik alanıyla ilgili değil tüm disiplinler açısından tez konusuna karar verme sürecine ilişkin derinlemesine incelemelere ulaşılamamıştır. Lei (2009), tez konusu seçiminin tez sürecindeki en önemli nokta olduğunu, bazı öğrencilerin tez konusuna karar vermesinin bir yıl ya da daha uzun süre alabildiğini vurgulamıştır.

Hemşirelerin çalışma alanının saha/klinik koşullar olması, verilerin hasta ya da sağlam bireyden yüz yüze toplanması ve deneysel çalışmalarda uygulanan etkinliğin sonucunu görebilmek için belli bir süre geçmesi gerekliliği gibi nedenlerden ötürü hemşirelik alanında yapılacak tezlerin konusu daha da önem kazanmakta ve danışmana bu anlamda daha farklı bir sorumluluk yüklenmektedir. Doktora eğitim sürecinin daha verimli ve kaliteli ilerlemesi açısından kolaylaştırıcı ve engeller belirlenmelidir. Bu nedenle nitel çalışmaların kullanımı daha açıklayıcı ve yol gösterici olabilir. Bu bağlamda bu çalışmada lisansüstü eğitimde hemşirelik alanında danışmanların tez konusuna karar verme deneyimlerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmada niteliksel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik (olgubilim) araştırma tasarımı kullanılmıştır. Fenomenoloji, insanların belirli bir fenomen veya kavramla ilgili anlayışlarını, duygularını, bakış açıları ve algılarını ifade etmelerini sağlayan ve bu fenomeni nasıl deneyimlediklerini tanımlamak için kullanılan nitel bir araştırma yöntemidir (Tekindal & Uğuz Arsu, 2020).

Araştırma bir devlet üniversitesinin hemşirelik bölümünde Şubat–Mart 2018 tarihleri arasında yürütülmüştür. Araştırmanın yapıldığı hemşirelik bölümünde toplam 15 öğretim üyesi bulunmaktadır. Çalışma 12 öğretim üyesi ile yapılmıştır. Araştırmada amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örneklem yöntemi kullanılmış olup ölçüt örneklem kriterleri olarak; öğretim üyesinin en az bir yıl süre ile lisansüstü eğitimde danışmanlık görevini sürdürmesi ve halen danışmanlık görevine devam etmesi olarak belirlenmiştir.

Katılımcıların (n=12) tamamının kadın, %75’inin evli, yaş ortalaması 39.58 ± 5.08 , %83.3’ünün doktor öğretim üyesi, akademik ortamda çalışma süresinin ortalama 14 ± 4.69 yıl; klinik deneyiminin ortalama 3.58 ± 2.63 yıl olduğu belirlenmiştir. Lisansüstü eğitimde danışmanlıkların yürüttükleri öğrenci sayısı ortalaması 10.16 ± 5.76 ve bu öğrencilerin %89.2’si üniversitede görev yapmamaktadır. Danışmanlar hemşirelik ile ilişkili toplam yedi alanda yüksek lisans ve doktora eğitimi yürütmektedir.

Araştırmada veri toplama aracı olarak, sosyodemografik bilgiler veri formu ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmacılar tarafından katılımcıların genel profilini çizebilmek adına oluşturulan sosyodemografik özellikler bilgi formu, öğretim üyelerinin yaşı, medeni durumu gibi soruların yanı sıra akademik ünvanı, akademik ortamda çalışma süresi, danışmanlık yaptığı öğrenci sayısı gibi billgileri de içeren toplam sekiz sorudan oluşmaktadır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu, danışman öğretim üyelerinin lisansüstü tez konusuna karar verme sürecinde yaşadıkları deneyimlerini belirlemeye yönelik toplam üç sorudan oluşmaktadır. Soru formunda danışmanların, tez konusuna karar verme sürecinde göz önünde bulundurdıkları etkenler, bu süreçte yaşadıkları güçlükler ve enstitülerin karar verme süreçlerindeki rolüne ilişkin sorulardan oluşmaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu niteliksel çalışmalarda deneyimli ve hemşirelik alanında uzman üç akademik personelin görüşüne sunulmuş olup, öneriler doğrultusunda sorular yeniden düzenlenmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme soruları aşağıda verilmiştir:

Yarı yapılandırılmış görüşme soruları;

1. Lisansüstü eğitim alan öğrencinizle tez konusunu belirlerken dikkat ettiğiniz faktörler nelerdir?
2. Lisansüstü eğitim alan öğrencinize tez konusu belirlemede daha çok hangi konularda zorlanıyorsunuz?
3. Enstitünüzün lisansüstü tez yönetmeliği tez konusuna karar verme sürecinizi nasıl etkiliyor?

Bu araştırmada veri toplama yöntemi olarak derinlemesine görüşme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın verilerinin toplanmasında yapılan derinlemesine görüşmeler; sessiz, aydınlanması ve havalandırılması iyi olan bir odada ses kayıt cihazı kullanılarak yapılmıştır. Kavramlar tekrar etmeye başlayıp araştırmacı doyum noktasına ulaştığında görüşmeler sonlandırılmıştır.

Araştırma verileri çalışmada yer alan iki araştırmacı tarafından sürekli karşılaştırma yaklaşımı kullanılarak içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Çalışmada yer alan tüm araştırmacılar nitel araştırma konusunda yetkin ve deneyimli araştırmacılarıdır. Verilerin analizinde tümevarım yöntemi kullanılmıştır. Tümevarım yaklaşımında önceden belirlenmiş bir kuram ya da hipotez bulunmamakla birlikte, araştırmacılar topladığı verilerden yola çıkarak ana temaları ortaya çıkarıp, topladığı verileri anlamlı bir yapıya kavuşturmakta hedeflemektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Ses kaydından elde edilen verilerin yazılı dokümantasyonu yapılarak iki bağımsız araştırmacı tarafından ana ve alt temaları belirlenmiştir. Yazılı dokümantasyon yapılırken kayıttaki ifadeler (gülme, öfke vb.) birebir dokümanite edilirken, duraksamalar “-” ile gösterilmiştir. Daha sonra iki araştırmacı birlikte ana ve alt temalar konusunda fikir birliğine varmıştır. Veriler değerlendirilirken araştırmacının gözlem notları da kullanılmıştır.

Kalitatif araştırmalarda geçerlik, araştırmacının araştırdığı olguyu olduğu gibi ve olabildiğince tarafsız gözlemesi ile açıklanabilir (Yıldırım & Şimşek, 2008. Lincoln ve Guba (1985) ”iç geçerlik” yerine ”inandırıcılık”, ”dış geçerlik” yerine ”aktarılabirlik” kavramlarını kullanmıştır (Thomas & Magilvy, 2011). İnanırıcılık, bireylerin deneyimlerini tam, doğru ve yorumsuz olarak aktarmasıdır. Bunu sağlamak için uzun süreli etkileşim, derinlik odaklı veri toplama, çeşitleme, uzman incelemesi ve katılımcı teyidi gibi farklı yöntemler kullanılmaktadır (Yıldırım & Şimşek 2008). Bu çalışmadaki görüşmeler ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Araştırmanın inandırıcılığını sağlamak açısından

derinlik odaklı veri toplama ve uzman incelemesi yöntemleri kullanılmıştır. Ayrıca görüşmeci, kayıt sırasında gözlem notları da almıştır. Görüşmeler yeni bir bilginin gelmediği noktada sonlandırılmıştır. Araştırmanın değerlendirilmesi sürecinde araştırmacı sürekli olarak kendisini ve araştırma süreçlerini eleştirel bir gözle sorgulayarak ve elde ettiği bulguların gerçeği yansıtıp yansıtmadığını kontrol etmiştir.

Aktarılabirlik, bir gruptan diğerine araştırma bulgularının aktarılabilmesi, araştırma sonuçlarının doğrudan benzer ortamlara genellenemeyeceği, ancak bu tür ortamlara sonuçların uygulanabilirliğine ilişkin geçici yargılara ulaşılması ve test edilecek denenceler oluşturulmasını anlatmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2008). Bu şekilde araştırmayı okuyan bireyler benzer ortamlara ve süreçlere ilişkin bir anlayış oluşturabilir ve kendi uygulamalarına daha deneyimli ve bilinçli bir şekilde yaklaşım sağlayabilirler. Bunun test edilebilmesi için ise ayrıntılı betimleme ve amaçlı örnekleme yönteminin kullanılması önerilmektedir (Yıldırım & Şimşek 2008). Bu çalışmada da bu yöntemlerden ayrıntılı betimleme yöntemi ve amaçlı örnekleme kullanılmıştır. Veri setinin ortaya çıkan kavram ve temalara göre düzenlenmiş bir biçimde katılımcıların doğrudan ifadeleri ile okuyucuya yorum katmadan aktarılması sağlanmıştır.

Güvenirlik, niteliksel çalışmalarda “iç güvenilirlik” yerine “tutarlık” ve “dış güvenilirlik” yerine “teyit edilebilirlik” kavramları kullanılmıştır (Thomas ve Magilvy, 2011). Bu çalışmanın tutarlılığını sağlamak için bağımsız iki araştırmacı tarafından araştırma incelenmiştir. Teyit edilebilirlik, nitel bir araştırmada araştırmacıdan beklenen ulaştığı sonuçları topladığı verilerle sürekli olarak teyit etmesi ve bu çerçevede okuyucuya mantıklı bir açıklama sunabilmesidir (Yıldırım ve Şimşek 2008). Bu araştırmada teyit incelemesinden yararlanılmıştır. Okuyucuya açık ve anlaşılır biçimde aktarma teyit etmede; ayrıca görüşme sırasında yapılan ses kayıtları, gözlem notları, veri dökümleri ve analizleri teyit edilebilirlik için saklanmaktadır.

Katılımcılara çalışmanın amacı, araştırma ekibinin tanıtımı yapılmış, katılımın gönüllülük esasına dayandığı, istedikleri zaman çalışmadan çekilebilecekleri, bilgilerinin gizli tutulacağı, araştırma sonunda elde edilen verilerin yalnızca bilimsel amaçlı kullanılacağı açıkça ifade edilmiş ve bu doğrultuda bilgilendirilmiş sözlü ve yazılı onamları alınmıştır. Çalışmanın tüm aşamalarında Helsinki Bildirgesi’ndeki (2008) etik ilkelere uyulmuştur.

BULGULAR

Verilerin analizi sonucunda danışmanların lisansüstü tez konusuna karar verirken; öğrencinin konuya bakışı, danışmana ait özellikler, araştırma konusunun mesleki gelişime katkısı ve motivasyonu etkileyen faktörler olmak üzere dört ana temada yoğunlaştıkları ortaya çıkmıştır. (Şekil 1).

Şekil 1. Tema ve alt temalar

Tema 1: Öğrencinin Bakış Açısı

Bu temada öğrencinin ilgi alanı ve öğrencinin klinik/ saha deneyimi olmak üzere iki alt tema ortaya çıkmıştır. Çalışmamızdaki danışmanların neredeyse tamamı tez konusu belirlerken öğrencinin ilgi alanı ve klinik deneyiminin önemli hususlar olduğunu ifade etmiştir.

Öğrencinin İlgi Alanı

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu tez konusuna karar verirken öncelikle öğrencinin ilgi alanına odaklandığını ifade etmiştir.

“...Öğrencinin çalıştığı alana dikkat ederim. Klinikte çalışıyor ise hemşirelik bakımında eksik gördüğü ve ilgisinin olduğu konuları çalışmayı tercih ederim...” (39y, 7.k)

“...Öğrencinin ilgi alanı daha öncelikli benim için. İlgilenmedikleri alanda daha çok sıkıntı yaşıyorlar...” (45y, 1.k)

Öğrencinin Klinik/ Saha Deneyimi

Katılımcıların neredeyse tamamı öğrencinin çalıştığı birimin de tez konusu seçerken önemli olduğunu vurgulamışlardır.

“...Çalıştıkları alanda yürütebileceği konulara bakıyoruz. Veri toplaması kolay olabilecek alanlara...” (39y, 2.k)

“...Çalıştığı alan dışında olursa veriye ulaşmada güçlük, konuya hakimiyetsizlik, dolayısıyla tez sürecinin uzaması gibi sorunlar oluyor...” (40y, 4.k)

Tema 2: Danışmana Ait Özellikler

Bu temada danışmanın uzmanlık alanı ve danışmana akademik katkısı olmak üzere iki alt tema ortaya çıkmıştır.

Danışmanın Yetkinliği

Katılımcıların neredeyse tamamı tez konusu belirlerken danışmanın uzmanlık ve ilgi alanının önemli olduğunu ifade ederken bir katılımcımız aksi yönde görüş bildirmiştir.

“...Öncelikle öğrencinin ve benim ortak olarak bulduğumuz noktayı belirliyoruz. Ben hangi konularda etkili danışmanlık yapabilirim onu değerlendiriyorum...” (35y, 9.k)

“...Benim danışmanlık veremeyeceğim bir konuysa çok fazla çalışmak istemiyorum. Eğer öğrenci ısrarlıysa ve benim hiçbir yetkinliğim yoksa ikinci danışman ataması yapabiliyoruz...” (40y, 6.k)

“...Öğrenciye danışmanın alanını dayatmak öğrencinin yaratıcılığını, keşfetme özelliğini köreltmek olabilir...” (45y, 5.k)

Danışmana Akademik Katkısı

Bir katılımcı tez çalışma konusunun danışmana sağlayacağı akademik katkısına atıf yapmıştır.

“...Akademik olarak konunun bana da katkı sağlaması benim için önemli...” (37y, 11.k)

Tema 3: Alana Katkı

Bu temada mesleki literatüre katkısı ve sonuçların uygulamada kullanımı olmak üzere iki alt tema ortaya çıkmıştır. Çalışmadaki danışmanların çoğu tez konusu belirlerken çalışılacak konunun mesleğe katkı vermesi gerektiğini ve sonuçların uygulamada kullanılabilir olmasına özen gösterdiklerini ifade etmiştir.

Mesleki Literatüre Katkısı

Katılımcıların çoğu tez konusu belirlerken çalışılacak konunun mesleğe katkı vermesi gerektiğini vurgulamıştır.

“...Seçtiğimiz konu, hasta bakım kalitesine ve mesleğimize katkısı olacak bir konu olmalı...” (45y, 5.k)

“...Seçeceğimiz konunun bilimde karanlıkta kalan bir noktayı aydınlatmasına dikkat ediyoruz...” (35y, 9.k)

Uygulama Alanına Katkısı

Tez çalışması sonucunda ortaya çıkacak bulguların hemşirelik açısından sahada kullanılabilir olması, katılımcıların ifade ettiği bir diğer husustur. Bu alt temada değerlendirilen bazı ifadeler şu şekildedir;

“...Seçilen konu mesleki anlamda da uygulanabilir mi diye bakıyorum...” (39y, 2.k)

“...Sonuçların klinik uygulamalara katkı sunabilecek olması önemli...” (42y, 10.k)

“...Mevcut sorunlara yönelik özgün çözüm önerileri getirmesini önemsiyorum...” (33y, 8.k)

Tema 4: Öğrenciye Ait Zorluklar

Bu temada öğrencinin öğrenme istekliliği, literatür taramada eksiklik, dil problemleri ve zaman yönetimi olmak üzere dört alt tema ortaya çıkmıştır.

Literatür Taramada Eksiklik

Bazı katılımcılar öğrencilerin literatür tararken yaşadıkları sorunların, tez konusu seçmede zorlaştırıcı olduğunu ifade etmiştir.

“...Kaynak taramada sıkıntı yaşanıyor...” (45y, 1.k)

“...Yapılmamış çalışmalarda tartışma yazarken zorlanıyoruz... Yayına dökerken dergiler tartışma kısmında bizden bulgumuzu destekleyen/ desteklemeyen makaleler koymamızı bekliyor çünkü...” (40y, 6.k)

Bir katılımcı ise öğrencinin araştırma yapmaktan kaçındığını ve tez konusunu belirleme kısmını tamamen danışman öğretim üyesinden beklediğine dikkat çekmiştir.

“...Genelde öğrenci danışmanından tez konusu bulmasını istiyor, öğrenci kolaya kaçayım anket yapayım yeter gibi düşünüyor, danışmanı eline konu verirse de eğer onun için zor bir konu ise teze istekli başlamadığı gibi o tez de sürünüyor ve bitemiyor...” (42y, 10.k)

Dil Problemleri

Bazı katılımcılar tez konusu tararken öğrencilerin yaşadığı dil problemlerine dikkat çekmiştir.

“...İngilizce literatür konusuna bulaşmamaya çalışıyorlar o zaman seçenek sunamıyorlar. Kısır kalıyor...” (39y, 1.k)

“...Öğrenciler konu seçerken genellikle Türkçe tezleri okuyup karar vermeye çalışıyorlar. Yabancı tezlere dil yetersizliği nedeniyle ulaşamıyorlar...” (33y, 8.k)

Zaman Yönetimi

Katılımcılarımızın yarısı tez konusu belirlerken öğrencilerin zaman yönetiminin de belirleyici olduğunu vurgulamıştır.

“...Zaman yönetimi önemli oluyor öğrencide. Çalıştığı birimde mesaiyken veri toplamak onun için önemli...” (40y, 6.k)

“...Tez dönemine geçince öğrenciler zaman planlaması yapamıyor, ders dönemi gibi olacak sanıyor. Sonra panikliyorlar...” (39y, 7.k)

TARTIŞMA

Çalışma sonuçları, danışmanların tez konusu belirlerken öğrencilerin konu ile olan bağlantılarını göz önünde bulundurduğunu göstermektedir. Bulguları destekler nitelikte, Karadağ ve Özdemir (2017)'in çalışmasında tez konusu belirleme sürecinde danışmanların öğrenci odaklı olduğu ve öğrencinin belirlediği konular arasında ortak karar verildiği belirtilmiştir (Karadağ & Özdemir, 2017). Öğrenci açısından bakıldığında da benzer bir durum olduğu ve öğrencinin kendi ilgi alanı içerisindeki konularda tezini yürütmek istediği görülmektedir (Bahçeçi & Üşengül, 2018). Öğrencinin kendini rahat ve güvende hissettiği konularda çalışması tezin ilerleyişini de olumlu etkileyeceğinden

danışmanların bu şekilde yol aldığı düşünülmektedir. Ek olarak katılımcılar tez konusu belirlerken, öğrencilerin klinik/saha deneyimlerini de göz önünde bulundurdıklarından bahsetmiştir. Tez sürecini ve özellikle veri toplama süresini yönetebilmek adına bu kriterin önem arz ettiği söylenebilir.

Çalışmada ortaya çıkan ikinci ana tema danışmana ait özellikler olarak belirlenmiştir. Danışmanın çalışma alanı tez konusu belirlemede önemli bir kriter olarak karşımıza çıkmaktadır. Özen ve Altunbay (2021), öğrencilerin danışman seçerken dikkat ettikleri özellikleri incelediği çalışmada, en önemli kriterin danışmanın çalışma alanı olduğunu ifade etmiştir (Altunbay, 2021). Doktora öğrencilerinin görüşlerinin incelendiği başka bir çalışmada; öğrencilerin tez konusu belirlemede ve tezin kontrol edilmesi aşamasında danışmanın yönlendirmesine ve kontrolün danışmanda olmasına gereksinim duyduklarını ifade etmişlerdir (Karadağ & ark, 2018). Bu bağlamda bu gereksinimi duyan öğrenciler için danışmanın yetkin olduğu alanda tez konusu belirlemesinin faydalı olabileceğini düşündürmektedir.

Tez sonuçlarının mesleki literatüre katkı sağlaması ve akademik açıdan danışmanı geliştirmesi bulgularımızda öne çıkan hususlardan biridir. Özellikle sağlık bilimlerinde son yıllarda lisansüstü eğitimde ORPHEUS (Organisation of PhD in Biomedicine and Health Sciences European System-Avrupa Biyotıp ve Sağlık Bilimlerinde Eğitim Standartları) etiketi alan üniversite sayısı giderek artmaktadır. Bu etiket ile doktora eğitiminin standardizasyonu ve güçlendirilmesi hedeflenmektedir. Ülkemizde ORPHEUS etiketine sahip 13 üniversite bulunmaktadır (<https://orpheus-med.org/>). Doktora öğrencisinin ORPHEUS etiketi ile mezun olabilmesi için bazı yayın kriterleri gerekmektedir. Bu açıdan da bakıldığında yapılacak tezlerin mesleki ve akademik açıdan katkı verici nitelikte planlanmasının önemli olduğu görülmektedir ve dolaylı olarak da danışman ve öğrenciyi etkilediği düşünülebilir.

Çalışmaya katılan danışmanların tez konusunu belirlerken göz önüne aldığı bir diğer kriter ise tez konusunun mesleki gelişime katkısıdır. Türkiye’de yapılan lisansüstü tezlerin, öğretim elemanı ile öğrencinin birlikte (çoğunluklu öğretim elemanının kararı ile) kararlaştırdıkları konularda yürütüldüğü ancak topluma katkı ve yarar sağlaması gibi unsurların göz ardı edildiği vurgulanmaktadır (Günay, 2018). Oysaki bu çalışmada katılımcıların çoğu tez sonuçlarının uygulanabilirliğini önemsediklerini ve çalışmaya başlamadan önce mutlaka konuyu bu açıdan irdelediklerini ifade etmişlerdir. İki çalışma arasındaki bu fark, hemşirelik mesleğinde uygulanan tez sonuçlarının bireylere doğrudan etki etmesi ve sağlık ekibinin ayrılmaz bir parçası olan hemşirelik mesleğinin daima toplumu iyileştirmeye yönelik hedefleri ve girişimleri olmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Katılımcılar öğrenciye ait bazı zorlukların da tez sürecini etkilediğini ifade etmişlerdir. Bu unsurlardan bir tanesi öğrencilerin literatür tarama bilgisinin eksik olmasıdır. Çalışma bulgularına paralel olarak, Akgün ve Güntaş (2018)’ın çalışmasında danışmanlar yüksek lisans öğrencilerinin literatür taramada kısmen yeterli olduğunu ifade etmişlerdir (Akgün & Güntaş, 2018). Farklı bir çalışmada ise öğrencilere tez konusu belirlerken karşılaştıkları zorluklar sorulduğunda; literatür tarama ve literatüre hakim olamama gibi sorunları ifade etmişlerdir (Akbulut ve ark, 2013). Hemşirelik lisans öğrencileriyle yapılan bir çalışmada; öğrencilerin araştırma yapmada istekli ancak araştırma yapma konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları saptanmıştır (Çağlar ve ark, 2020). Ülkemizdeki hemşirelik eğitim müfredatında araştırma dersi zorunlu bir ders olmasına karşılık, öğrencilerin literatür tarama ve araştırma yapma konusunda yetersiz olduklarının saptanması tezat bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tezatlık öğrencilerin araştırma dersi almaktan bağımsız olarak daha önce araştırma deneyimi olmamasına ya da bireysel anlamda okuma alışkanlıklarının zayıf olmasına bağlı olabilir.

Öğrenciye ait zorluklar temasına ait başka bir bulgu ise öğrencilerin yabancı dil yetersizliğidir. Çalışmadaki danışman görüşlerine paralel olarak, Kapucu ve Bulut (2019) doktora öğrencileri ile yaptıkları çalışmaya katılan öğrencilerin %40’ının doktora eğitimi süresince dil problemini engel olarak algıladıkları ifade edilmiştir (Kapucu & Bulut, 2019). Doktora eğitimine başlayacak adayların sahip olması gereken yeterliklere ilişkin görüşlerin incelendiği çalışmada hem öğretim üyeleri hem de doktora öğrencileri yabancı dil bilgisinin gerekliliğine ve doktora eğitimi süresince yabancı dil sorununun varlığına dikkat çekmişlerdir (Karadağ & Özdemir, 2017).

Zaman yönetimi, “çalışma hayatı, sosyal hayat ve günlük hayat içerisindeki tüm zaman dilimlerini kapsayan ve bu zaman dilimindeki tüm etkinliklerin ahenkli bir şekilde yürütülmesi için zamanın planlanması” olarak tanımlanmaktadır (Akyüz ve ark, 2020). Katılımcılar klinisyen hemşireler için tez verilerinin çalıştıkları birimde ulaşabilecekleri konulardan seçilmesinin zaman yönetimi açısından önemli olduğunu vurgulamıştır. Yapılan çalışmalarla zaman yönetimi ile akademik başarı arasında doğrusal bir ilişki olduğu gösterilmiştir (Doğan, 2018; Akyüz ve ark, 2020).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada danışman öğretim üyelerinin lisansüstü tez konusu belirlerken farklı değişkenleri göz önünde bulundurduğu saptanmıştır. Belirlenen değişkenler öğrencinin ilgi alanı ve klinik deneyimi, danışmanın uzmanlık alanı ve akademik gelişimine katkı, mesleki literatüre katkı ve sonuçların uygulamada kullanımının yanı sıra, öğrencinin motivasyonunu etkileyen değişkenler ise öğrenme istekliliği, literatür taramada eksiklik, dil problemleri ve zaman yönetimi olarak sıralanabilir. Bu doğrultuda öğrencilerin motivasyonunu destekleyecek; araştırmaya yönelik farkındalığı, araştırma yapma istekliliği, bilgi ve becerileri lisans döneminde geliştirilmeye başlanması önerilebilir. Lisans ve lisansüstü ders içeriklerine literatür tarama ve makale incelemeyi kapsayan araştırma etkinliklerinin eklenmesi öğrencilerin araştırmaya ilişkin öğrenme motivasyonu ve yeterliliği konusunda gelişim göstermesi için önemlidir. Böylelikle lisansüstü öğrencilerin tez konusuna karar vermeye aktif katılım gösterebileceği ve tez döneminde etkin zaman yönetimini sağlayabileceği düşünülmektedir.

ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Çalışmanın niteliksel tasarımda olması sebebiyle bu çalışmaya ait bulgular, katılımcıların deneyimleri ile sınırlıdır ve genellenemez.

YAZAR KATKI ORANI

Fikir- BC, DA, AÇ, ZB Tasarım- BC, DA, AÇ, ZB, Kaynaklar, Malzemeler- DA Veri Toplanması- BC, DA Verilerin analizi- BC, DA, AÇ, ZB Literatür Taraması- AÇ, BC, DA Yazıyı Yazan- BC, DA, Eleştirel İnceleme- AÇ, ZB

ÇIKAR ÇATIŞMASI

Yazarlarla diğer kişi ya da kurumlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKLAR

- Akbulut, H. I., Çepni, S., & Şahin, Ç. (2013). Doktora Tez Sürecinde Karşılaşılan Problemlerin Belirlenmesi: Eğitim Fakültesi Örneği. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (20), 50-69.
- Akgün, Ö. E., & Güntaş, S. (2018). Lisansüstü Öğrencilerinin Bilimsel Araştırma Yeterliliklerinin Danışman Görüşlerine Dayalı Olarak İncelenmesi: Kuzey Kıbrıs Türkiye Cumhuriyeti Örneği. *Sakarya University Journal of Education*, 8(2), 131-144.
- Akyüz, M., Yılmaz, F. T., & Aldemir, K. (2020). Zaman Yönetim Becerilerinin Akademik Başarı İle İlişki. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(73), 414-424.
- Ali, P., Watson, P., & Dhingra, K. (2016). Postgraduate research students' and their supervisors' attitudes towards supervision. *International Journal of Doctoral Studies*, 11, 227-241. Issn 1556-8881
- Bahçeci, F., & Uşengül, L. (2018). Yüksek Lisans Ve Doktora Öğrencilerinin Tez Konusu Belirleme Kriterlerinin İncelenmesi. *Turkish Journal of Educational Studies*, 5(2), 85-96.
- Çağlar, M., Saray, B., & Şengül, D. (2020). Hemşirelik Öğrencilerinin Araştırma Yapma ve Sonuçlarının Kullanımında Karşılaştığı Engeller. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 7(1), 41-47.
- Denis, C., Colet, N. R., & Lison, C. (2019). Doctoral Supervision In North America: Perception And Challenges Of Supervisor And Supervisee. *Higher Education Studies*, 9(1), 30-39.
- Doğan, Ö. (2018). Zaman Yönetimi ve Akademik Başarı İlişkisi: Artvin Çoruh Üniversitesi, Hopa İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesinde Bir Uygulama. *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 149-174.
- Galdino, M. J. Q., Martins, J. T., Haddad, M. D. C. F. L., Robazzi, M. L. D. C. C., & Birolim, M. M. (2016). Burnout Syndrome Among Master's And Doctoral Students In Nursing. *Acta Paul Enferm*, 29(1), 100-106.

- Gonzales-Ocampo, G., & Castello, M. (2018). Writing In Doctoral Programs: Examining Supervisors' Perspectives. *Higher Education*, 76(3), 387-401.
- Günay, D. (2018). Türkiye'de Lisansüstü Eğitim Ve Lisansüstü Eğitime Felsefi Bir Bakış. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 71-88.
- ÖSYM. (2021). Yüksek öğrenim istatistikleri. <https://istatistik.yok.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 10.06.2021)
- ORPHEUS. (2021). <https://orpheus-med.org/> (Erişim Tarihi: 10.06.2021)
- Hu, Y., Van Der Rijst, R. M., Van Veen, K., & Verloop, N. (2016). The purposes and processes of master's thesis supervision: a comparison of Chinese and Dutch supervisors. *Higher education research & development*, 35(5), 910-924.
- İlter, I. (2020). Akademik Başarı, Lisansüstü eğitim farkındalığı ve lisansüstü eğitim niyeti arasındaki ilişkiler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 53(1), 117-156.
- Kapucu, S., & Bulut, H. (2019). Turkish Public University Students' Views On The Quality Of Phd Education In Nursing. *Yükseköğretim Dergisi*, 9(1), 84-90.
- Karadağ, E., Danişman, Ş., Dulay, S., Bayır, Ö. Ö. & Tekel, E. (2018). Eğitim Fakültesi Araştırma Görevlilerinin Zorlu Akademik Yolculukları: Doktora Tez Süreci. *Yükseköğretim Dergisi*, 8(1), 103-112.
- Karadağ, N., & Özdemir, S. (2017). Türkiye De Doktora Eğitimi Sürecine İlişkin Öğretim Üyelerinin Ve Doktora Öğrencilerinin Görüşleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (2), 267-281.
- Karaman, S., & Bakırcı, F. (2010). Türkiye'de lisansüstü eğitim: sorunlar ve çözüm önerileri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 94-114.
- Koskenoja, M. (2019). Factors Supporting And Preventing Master Thesis Progress In Mathematics And Statistics--Connections To Topic And Supervisor Selection. *International Electronic Journal of Mathematics Education*, 14(1), 183-195.
- Lei, S. A. (2009). Strategies For Finding And Selecting An Ideal Thesis Or Dissertation Topic: A Review Of Literature. *College Student Journal*, 43(4), 1324-1333.
- Özen, F., & Altunbay, M. (2021). Öğrencilerin lisansüstü eğitimden beklentileri ile ders ve danışman seçme süreçlerini etkileyen etmenler: Bir şehir üniversitesi örneği. *Journal Of Higher Education/Yükseköğretim Dergisi*, 11(1), 97-110.
- Seçkin M., Aypay A., & Apaydın Ç. (2014). Lisansüstü eğitim alan öğrencilerin akademik danışmanlık hakkındaki görüşleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 4(1), 28-35.
- Tekindal, M., & Uğuz Arsu, Ş. (2020). Nitel araştırma yöntemi olarak fenomenolojik yaklaşımın kapsamı ve sürecine yönelik bir derleme. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 20(1), 153-172.
- Thomas, E., & Magilvy, J. K. (2011). Qualitative rigor or research validity in qualitative research. *Journal for Specialists in Pediatric Nursing*, 16(2), 151-155.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). Qualitative research methods in the social sciences. (8. Ed.). Ankara: Seckin Publishing Company.24-32.